

28. april 2009 – den internationale arbejdsmiljødag ***Sikkert og sundt arbejde for alle***

Fakta om arbejdsmiljøet

LO og FTF markerer igen den internationale arbejdsmiljødag. Dagen gennemføres i samarbejde med Ulandssekretariatet.

Arbejdsmiljødagen er indstiftet af den internationale fagbevægelse for at sætte fokus på arbejdsmiljøets tilstand og mindes de mange, som er blevet ramt af skader, ulykker og dødsfald, mens de var på arbejde. FN's arbejdsorganisation ILO sætter også arbejdsmiljø på dagsordenen og tager initiativer i forbindelse med 28. april.

LO's og FTF's medlemsorganisationer har tilsammen omkring 38.000 sikkerhedsrepræsentanter og 42.000 tillidsrepræsentanter, som er med i indsatsen for at sikre et sikkert og sundt arbejdsmiljø på arbejdspladserne.

I dette faktablad er der en række aktuelle oplysninger om arbejdsmiljøet.

National arbejdsmiljøhandlingsplan frem til 2010

På baggrund af en enig indstilling fra arbejdsmarkedets parter i Arbejdsmiljørådet fremlagde regeringen i december 2005 redegørelsen "Fremtidens arbejdsmiljø 2010 – en ny prioritering af arbejdsmiljøindsatsen". Resultatet blev den såkaldte 2010-handleplan med konkrete mål for indsatsen inden for fire prioriterede områder:

- Arbejdsulykker: Antallet af alvorlige ulykker skal reduceres med 20 pct.
- Psykisk arbejdsmiljø: Sygefravær knyttet til det psykiske arbejdsmiljø skal nedbringes med 10 pct.
- Støj: Den høreskadende støj skal reduceres med 15 pct., den generende støj med 10 pct.
- Muskel-skeletbesvær: Sygefravær som følge af dårlig ryg mv. skal reduceres med 10 pct.

Overvågningen af arbejdsmiljøet viser, at der er et stort forebyggelsespotentialt på disse områder. Med kort tid til 2010-planens udløb er der behov for en ekstra indsats:

På ulykkesområdet er anmeldeincidencen i 2007 så høj, at man skal helt tilbage til 2000 for at finde et tilsvarende niveau. Det samme gælder antallet af dødsulykker, som er på sit højeste siden 2000. Der er stærk sammenhæng mellem muskel- og skeletbelastninger og sygefravær, hvor de afgørende risikofaktorer er manuel håndtering, højrepetitivt EGA, belastende arbejdsstillinger og fysisk anstrengende arbejde. For psykisk arbejdsmiljø er der næsten en tredobling af anmeldelser siden 2001. En stærk sammenhæng mellem sygefravær og dårligt psykisk arbejdsmiljø i form af lav indflydelse, lav mening, lav forudsigelighed og mobning peger på et betydeligt forebyggelsespotentialt. (Kild: *Overvågningsrapport 2007, Arbejdstilsynet 2009*)

Arbejdsulykker

Antallet af arbejdsulykker er steget i perioden 2003-2007. I 2007 blev der anmeldt 48.882 arbejdsulykker til Arbejdstilsynet. Det er en let stigning i forhold til de 48.713 ulykker, der blev anmeldt i 2006 og 6.742 flere end i 2003. Opgørelsen dækker kun anmeldte arbejdsulykker. På grund af underrapportering er det reelle antal højere. Undersøgelser viser, at der anmeldes under halvdelen af de anmeldepligtige ulykker. (Kilde: *Anmeldte arbejdsulykker 2002-2007, Årsopgørelse 2007, Arbejdstilsynet, 2008*)

Særligt de 18-24årige, dem over 44 år og kvinder har en stigende frekvens. (Kilde: *Analyse af stigningen i anmeldte arbejdsulykker 2003-2006, Arbejdstilsynet 2007*)

Nyansatte er overrepræsenterede blandt dem, som har fået anmeldt en arbejdsulykke. Stigningen betyder, at næste hver 3. arbejdsulykke i dag sker blandt nyansatte. (Kilde: *Analyse af stigningen i anmeldte arbejdsulykker 2003-2006, Arbejdstilsynet 2007*)

Andelen af anmeldte arbejdsulykker, hvor skadelidte er kommet ud for en arbejdsulykke i sit første ansættelsesår, er steget fra 23 pct. i 2003 til 33 pct. i 2007. Det svarer til en stigning på 44 pct. og tilsvarende stigning ses ikke for længere ansættelsesperioder. (Overvågningsrapport 2007, Arbejdstilsynet 2009)

Også antallet af dødsulykker er steget. I 2007 omkom 65 personer ved en arbejdsulykke, og det er hele 7 flere end i 2006. Af de 65 dødsulykker i 2007 fandt 13 sted på en byggeplads. (Kilde: *Anmeldte arbejdsulykker 2002-2007, Årsopgørelse 2007, Arbejdstilsynet 2008*)

Der er i 2007 anmeldt 5.543 andre alvorlige ulykker på danske arbejdspladser. Det svarer til, at hver ottende anmeldte arbejdsulykke i Danmark i 2007 var så alvorlig, at den medførte amputation, knoglebrud eller skader på omfattende dele af legemet. (Kilde: *Anmeldte arbejdsulykker 2002-2007, Årsopgørelse 2007, Arbejdstilsynet 2008*)

Arbejdsbetingede lidelser og sygdomme

Der blev i 2007 anmeldt 17.051 arbejdsbetingede lidelser, hvilket er på niveau med 2006 (16.886 anmeldelser). Dette er et markant højere antal arbejdsbetingede lidelser end i perioden 2002-2005 (i 2003 var der f.eks. 11.466 anmeldelser). I 2007 var 44 pct. af alle anmeldte arbejdsbetingede lidelser forårsaget af lidelser i bevægeapparatet. Andre store grupper er psykiske sygdomme (19 pct.), hudsygdomme (12 pct.) og øresygdomme (10 pct.). (Kilde: *Anmeldte arbejdsbetingede lidelser 2007, Arbejdstilsynet 2008*)

Der blev i 2007 anmeldt 3.438 psykiske arbejdsskader, og de udgør nu 20 pct. af det samlede antal anmeldte erhvervssygdomme. I 2007 blev i alt 148 sager om psykisk sygdom anerkendt i forhold til erstatning, dvs. 4,3 pct. Til sammenligning blev godt 80 pct. af ulykkessagerne anerkendt og generelt blev næsten 25 pct. af erhvervssygdommene anerkendt. (Kilde: *Arbejdsskade-statistik 2007, Arbejdsskadestyrelsen 2008*)

Der anmeldes et stigende antal tilfælde af arbejdsrelateret psykisk sygdom. I 2007 drejede det sig om ca. 3.300 tilfælde, hvilket næsten er en tredobling siden 2001. (Kilde: *Overvågningsrapport 2007, Arbejdstilsynet 2009*)

Sundhedsskadelige påvirkninger

De sundhedsskadelige påvirkninger, der har ført til anmeldelse af de arbejdsbetingede lidelser og sygdomme fordeler sig således:

- Muskel-skeletbelastninger (45 pct.): løfte/bære, skubbe/trække tunge byrder, gentaget arbejde, arbejdsstillinger mv.
- Psykosociale faktorer (23 pct.): arbejdsrelationer, mængdekrav, traumatiske oplevelser, tilrettelæggelse af arbejdet, indflydelse mv.
- Kemiske og industrielle faktorer (18 pct.)
- Fysiske faktorer (11 pct.): støj, vibrationer, indeklima mv.
- Biologiske faktorer (3 pct.)

Det er velkendt, at arbejdsskadestatistik er behæftet med usikkerhed. Det vides ikke, hvor stor underrapporteringen af de arbejdsbetingede sygdomstilfælde er, men den vurderes at være betydelig. (Kilde: *Anmeldte arbejdsbetingede lidelser 2002- 2007, Årsopgørelse 2007, Arbejdstilsynet 2008*)

Vold

Den arbejdsrelaterede vold er stigende. I 1995-96 var knap hver femte (19 pct.) af dem, der var udsat for vold, udsat for det på deres arbejdsplads eller uddannelsessted. I 2005-07 var det mere end hver fjerde (27 pct.).

Mens mænd samlet set er mere udsatte for vold, er dette ikke tilfældet, når det drejer sig om vold på arbejdet. Her udsættes kvinder og mænd lige hyppigt for vold.

Andelen af voldstilfælde, der sker i forbindelse med arbejdet, stiger med alderen. For de 30-74-årige var det i 1995-96 30 pct. af volden, der var arbejdsrelateret. I 2005-07 var det 45 pct. Der er især tale om en kraftig stigning for de 50-74-årige (fra 28 til 53 pct.).

Mindst en fjerdedel af dem, der angiver at være blevet udsat for arbejdsrelateret vold, arbejder med psykisk syge, demente og tilsvarende klientgrupper. Yderligere en femtedel befinder sig i en yderst risikabel arbejdssituation, idet de arbejder med institutionsanbragte unge, i fængsel, som dørvogter el.lign. (Kilde: *Offerundersøgelserne 2005-2007, Københavns Universitet, Justitsministeriet m.fl. 2008*)

I 2002 blev der anmeldt 2.300 tilfælde af vold i forbindelse med arbejdet. Anmeldelsessystemet er siden blevet ændret, så det ikke længere er muligt at udarbejde en sådan anmeldelsesbaseret oversigt over antallet af voldsbaserede arbejdsulykker. (Kilde: *Overvågning 2003, Arbejdstilsynet 2005*)

Mobning og stress

Voksenmobning er et problem i vækst. I januar 2008 viste en undersøgelse, at 12 pct. (eller hver 8.) voksne dansker oplevede at være blevet mobbet på sin arbejdsplads inden for det seneste år. I 2005 var tallet fra en lignende undersøgelse 8 pct. Listen over mobbeofre toppes af social- og sundhedspersonale, håndværkere og ufaglærte, hvor næsten hver femte har været udsat for mobning. I bunden af listen finder man akademiske funktionærer, hvor "kun" 5 pct. klager over mobning. Når mobbeofre skal udpege deres mobbere, peger 74 pct. på kolleger, men 33 pct. har også oplevet deres leder i en krænkende rolle. I forhold til ledernes antal på arbejdspladserne er der tale om en klar overrepræsentation af ledere blandt mobberne. (Kilde: *Ugebrevet A4, januar 2008 nr. 3*)

En undersøgelse viser, at tre ud af fire FTF'ere føler sig stressede; 27 procent føler sig i høj eller i meget høj grad stressede. 48 procent føler sig delvis stressede, mens 25 procent i ringe eller meget ringe grad føler sig stressede. Mere end hver sjette – eller 17 procent – har inden for det sidste år været sygemeldt på grund af stress. *(Kilde: Stress på FTF-arbejdspladsen, juni 2006)*

Psykisk relaterede sygdomme er i vækst som hovedårsag til, at man må forlade arbejdsmarkedet. Knap halvdelen af alle de nye førtidspensioner i 2007 er blevet tilkendt pga. psykiske årsager mod ca. hver fjerde i 1997. *(Kilde: AMS nyhedsbrev nr. 6, juni 2008)*

2.345 anmeldte i 2005 en psykisk lidelse. I år 2000 var tallet 870. Det svarer til en stigning på næsten 300 pct. over en femårig periode. *(Kilde: Anmeldte arbejdsskader 2000-2005, Arbejdstilsynet, 2006)*

Andelen af danskere som føler sig stresset er steget. Det anslås, at 10-12 pct. (hver tiende) af danskere i arbejde lider af stress i en sådan grad, at de har brug for hjælp. *(Kilde: Arbejdsmiljø i Danmark 2005, NAK, NFA, 2005)*

Sygefravær

Problematikken omkring sygefravær og tilbagevenden til arbejde er kompleks. En rapport, der sammenfatter 17 forløbsundersøgelser sammenfatter følgende resultater, som gælder på tværs af undersøgelserne:

- 20 pct. af lønmodtagerne står for 80 pct. af fraværet
- Sygefravær hænger sammen med køn, alder, uddannelse, job, socialgruppe, og om man er offentligt eller privat ansat
- Sygefravær hænger sammen med faktorer i det psykosociale arbejdsmiljø. Disse faktorer varierer, alt efter om man er kvinde eller mand
- Sygefravær hænger sammen med faktorer i det fysiske arbejdsmiljø
- Visse kombinationer af psykosociale og fysiske faktorer forstærker hinanden indbyrdes
- Risikoen for sygefravær på grund af fysiske arbejdsmiljøfaktorer er størst på arbejdspladser, hvor medarbejderne er utilfredse med ledelsen
- Arbejdsmiljø kan forklare en del af den sociale ulighed i sygefravær
- Sygefravær hænger sammen med udbrændthed, dårligt selv vurderet helbred og dårligt mentalt helbred
- Rygning og svær overvægt øger risikoen for sygefravær
- Sygefravær påvirker den sygemeldtes selvværd i negativ retning

(Kilde: Resultater af sygefraværersforskning 2003-2007, Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø 2007)

Fakta om arbejdsmiljøet i EU

- I 2003 døde 166.945 arbejdstager som følge af deres arbejde i EU-27. Det svarer til, at der dør en europæisk arbejdstager hvert tredje minut på grund af dårligt arbejdsmiljø. (Kilde: *ILO's seneste estimater over arbejdsrelateret død*)
- Af de 166.945 dødsfald skyldes 7460 arbejdsulykker. Det svarer til, at der dør en europæisk lønmodtager hver 1,2 time på grund af en arbejdsulykke. (Kilde: *ILO's seneste estimater over arbejdsrelateret død*)
- 159.485 af dødsfaldene i EU-27 skyldes arbejdsbetingede lidelser. Heraf skyldes 73.989 dødsfald, at man har været udsat for farlige stoffer i arbejdet (Kilde: *ILO's seneste estimater over arbejdsrelateret død*)
- I 2003 var der godt 7. millioner lønmodtagere, der blev udsat for en arbejdsulykke i EU-27. Det vil sige, at der hver 5. sekund er en EU-borger, der er offer for en arbejdsulykke. (Kilde: *ILO's seneste estimater over arbejdsrelateret død*)
- Det anslås, at arbejdsulykker hvert år koster EU-landene 55 milliarder euro (*Introductory Report: Decent Work – Safe Work, ILO*)
- Omkring 430 arbejdstagere i Europa under 25 år mister hvert år livet på arbejdspladsen (Kilde: *Tal fra 2002 for EU-15 fra Europæiske Arbejdsulykkesstatistikker, ESAW, Eurostat*).
- Hvert år kommer europæiske arbejdstagere i alderen fra 18-24 år ud for ca. 714.000 arbejdsulykker, som er så alvorlige for dem, at de mister 3 eller flere arbejdsdage. Det svarer til ca. 16 pct. af det samlede antal arbejdsbetingede ulykker uden dødelig udgang. (Kilde: *European Statistics on accidents at work, Eurostat, 2002*)
- Frekvensen af arbejdsulykker uden dødelig udgang pr. 100.000 arbejdstagere er mere end 40 pct. højere for de 18-24 årlige end for den samlede arbejdsstyrke. Det er et forhold, der gør sig gældende i alle erhvervssektorer (*Eurostat: <http://epp.eurostat.cec.eu.int/> - Population and social conditions/Helath*)
- Den yngste gruppe af arbejdstagere (mellem 15 og 24 år) er den gruppe, der hyppigst udsættes for fysisk krævende arbejde (*EWCS2000: Age and working conditions in the EU, EFWC, 2003*).
- Arbejde i opskruet tempo og med stramme tidsfrister er hyppigere forekommende blandt unge arbejdstagere. Unge har større sandsynlighed for at blive sat til at udføre ensformigt arbejde og korte repetitive opgaver end den gennemsnitlige arbejdstager, og de har større sandsynlighed for at blive udsat for ekstrem varme på arbejdspladsen. Unge arbejdstagere synes også hyppigere at blive udsat for kraftig støj og vibration på arbejdspladsen (Kilde: *ESWC, data uddraget fra ESWC 1995 og undersøgelsesresultater fra 2000 fra Prevent, <http://www.eurofound.eu.int/working/surveys/index.htm>.*)
- Tal fra 2003 viser, at 159.485 mennesker i EU-27 lider af arbejdsbetingede lidelser. (Kilde: *ILO's seneste estimater over arbejdsrelateret død*)
- På EU-niveau går 1.250 millioner arbejdsdage tabt hvert år som følge af sygefravær. 210 millioner af dem skyldes arbejdsulykker, mens 340 millioner skyldes andre helbredsmæssige problemer forårsaget af arbejdet. Sagt på en anden måde har hver enkelte europæiske lønmodtager i gennemsnit 3,4 sygefraværsdage om året, der er forårsaget af forhold i arbejdet. (Kilde: *Third European Survey on Working conditions 2000*)

Fakta om arbejdsmiljøet globalt

- På globalt plan dør 2.38 millioner arbejdstagere hvert år som følge af arbejdsulykker eller arbejdsbetingede lidelser. Det svarer til 6.534 mennesker om dagen. (*Kilde: ILO's seneste estimater over arbejdsrelateret død*)
- Godt 2 millioner af disse dødsfald skyldes arbejdsbetingede sygdomme. Herunder skyldes 651.279 dødsfald, at man har været udsat for farlige stoffer i arbejdet. (*Kilde: ILO's seneste estimater over arbejdsrelateret død*)
- Udover farlige stoffer er passiv rygning også en af de store dræbere på arbejdspladserne verden over. Hvert år dør der estimeret set omkring 200.000 som følge af passiv rygning på deres arbejde. (*Introductory Reprint: Decent Work – Safe Work, ILO*)
- På verdensplan sker der hvert år omkring 236 millioner arbejdsulykker. I 2003 døde 357.948 personer som følge af sine skader. Dette tal er steget med siden 1998. (*Kilde: ILO's seneste estimater over arbejdsrelateret død*)
- På verdensplan skyldes 5 pct. af alle alvorlige arbejdsulykker minearbejde. Dette til trods for, at kun 1 pct. af den globale arbejdsstyrke er beskæftiget inden for minedrift. ILO estimerer, at omkring 15.000 minearbejdere dør hvert år som følge af arbejdsulykker. (*Safety Culture at work, World Day for Safety and Health at work, April 28. 2003*)
- I år 2000 var der på verdensplan omkring 211 millioner økonomisk aktive børn i alderen 5-14 år. Det svarer til, at 16 pct. af alle børn under 15 år er i arbejde. Heraf arbejdede 111 millioner i risikable erhverv. Udover de 111 millioner er det estimeret, at 8,4 millioner børn på verdensplan er involveret i andre former for farligt børnearbejde, såsom handel med børn, tvangsarbejde, væbnede konflikter, prostitution og pornografi og ulovlig aktivitet. (*Kilde: Every Child counts – New Global Estimates on Child Labour, 2002, ILO*)
12.000 børn dør hvert år som følge af en arbejdsulykke. (*Kilde: Safe Work and Safety Culture, 2004, ILO*). Dertil kommer det faktum, at risikoen for alvorlig arbejdsulykke er langt større blandt de unge medarbejdere mellem 15 og 24 år, end den er for deres ældre kollegaer. ILO henviser til EU-estimater som eksempel på denne problematik, ligesom Australien fremhæves som eksempel, fordi risikoen for dødelige ulykker her er dobbelt så stor blandt de unge medarbejdere end blandt ældre. (*World Day for Safety and Health at work 2005: A Background Paper, ILO*).